

der i det Mindste hver Torsdag ført Vidner, og den Maade, hvorpaa de Vidner blive førte, er jo at det sker for Dommeren, men der bliver tillige optaget en Protokol over deres Forklaringer, som blive dem affordrede af Dommeren eller Formanden i Retten, ikke af Parterne, og jeg skulde tro, at hvad der er gaaet saa godt ved denne Domstol i 19 eller 20 Aar, det kan ogsaa prøves ved de andre Domstole, og jeg siger, at den Maade, hvorpaa Vidnesførelsen der har fundet Sted, har jo ikke medført saavidt mig bekjendt Uret for nogen Part, og den har heller ikke gjort, at man fra Ministeriets Side har forlangt en Forandring i Sog og Handelsretsloven. Her i Salen blev der igaar bragt en Hyldest til det frie Skjøn for Domstolene; men denne Frihed i Skjønnets kan blive meget farlig. Det har været en Sætning, som har gjældt her i Danmark idetmindste fra Christian V's Tid, og som lever ikke blot i Folketro, men i Folkemunde, nemlig at to Vidner i en Ting ere fuldt Bevis. Den Sætning faar sit Udtryk mange Gange hver Dag i Aaret ved, at man tager paa Dokumenter to Personer til Bitterlighedsvidner. Man tager ikke een, ikkeheller tre, men man tager to. Nu vil dette Lovforslag afstøffe, at to Personer ere et Vidnebevis. Naar Beviset eller Skjønnets om et Bevis skal være frit, faar Domstolen Lov til at kassere to lovfaste Vidner, ellers har denne Sætning ikke nogen fuldstændig Anvendelse. Der vil uddanne sig eet Skjønssystem i een Landsret og et andet Skjønssystem i en anden Landsret, alt efter som Landsretterne holde paa det ene System eller det andet. Retspleien i Overretten i Viborg er ikke saaledes som Retspleien i Overretten i Kjøbenhavn; der er mange Domme, som affiges efter andre Grundsetninger i Sylland end i Kjøbenhavn, uagtet Lovgivningen, der ligger til Grund derfor, er den samme; men kan man da ikke med det frie Skjøn befrygte, at, hvad der sker i Fyn, ikke vil ske i Bordingborg? Det, tror jeg, er Noget, som vil vise sig, og jeg mener, at Bevisets Omfang eller Bevisets Styrke meget godt kan bedømmes efter den nugjældende Ret paa samme Maade, som Forslaget siger, at Bevisbyrden skal bedømmes efter den nugjældende Ret. Men nu kommer jeg til et Exempel, som viser, med hvilken uhyre Overdrivelse og Styrke Umiddelbarhedsgrundsetningen er ført igjennem. Efter Lovforslaget skulle alle Sager, som ere under 400 Kr., paabømmes af Underretten, som beklædes af een Dommer, og der skal der ikke finde egenlig mundtlig Forhandling Sted; thi forsaavidt der er mundtlig Forhandling, skal der tillige optages en Slags Protokol. Men Underretternes Domme kunne indankes for Landsretterne, og saa staar der i Lovforslaget, at for Landsretterne skal der ved Paakante af Underrettsdomme foregaa fuldstændig ny Udvi-
ling og Bevisførelse. Det kan jeg ikke forstaa

anderledes, end at Alt, hvad der er passeret ved Underretten, falder bort, og at Appellanten eller Indstævnte maa begynde helt forfra, og at de Vidner, der maatte være førte for Underretten, maa atter frem for Landsretten, Alt for at Landsretten kan se baade Parter og Vidner og begynde Forhør over den Part, der er sluppen uden Forhør ved Underretten. Alt det ligger i Umiddelbarhedens Grundsætning, men det er dog et Bevis paa, hvorledes denne Grundsætning kan føre til, at Processerne blive fordoblede. Man slaar en Streg over Alt, hvad der er passeret ved Underretten, og skal atter føre den samme Proces ved Landsretten. Jeg tror derfor, at, naar Umiddelbarhedsprincippet skal bibeholdes, bør det ogsaa gennemføres for Underretten; ellers blive Undtagelserne alt for omfattende. Der findes en mærkelig Bestemmelse angaaende Vidnesførelsen for Landsretterne. Der staar nemlig, at der ikke maa føres nogen Protokol over Vidnespørgsmaalene eller Vidnernes Svær; men saa staar der tillige, at Retskriveren skal føre en Bog, en privat Bog, eller ialtsind en Bog, som ikke kommer til Parternes Kundskab, over Forklaringerne. Det maa jo altsaa være en Notitsbog, som skal være til Efterretning for Rettens Medlemmer; men det finder jeg, er en farlig Ting, at Rettens Medlemmer skulle have en Optegnelse over Vidneforklaringerne, som Parterne eller deres Sagsførere ere udelukkede fra at kontrollere. Der skal virkelig ikke blot være Offentlighed til Fordel for Dommerne, men der skal ogsaa være Offentlighed og Mundtlighed til Fordel for Parterne og deres Sagsførere. — Naar nu Bevisforhandlingen er tilende, skal den endelige mundtlige Forhandling finde Sted, og derimod har jeg Intet at erindre; jeg bekjender mig til Mundtlighedsprincippet, navnlig som vi have havt det heri Landet i 20 Aar. Derefter bliver Sagen optagen til Doms, og der kommer nu et Brud paa den hidtil gjældende Retspleie. Naar en Sag er optagen til Doms nuomstunder efter vor borgerlige Retspleie, kan den kun gjenoptages til Forhandling paany, hvis Parterne ere enige derom, eller hvis der er blevet Dokumenter borte, og Retten da gjenoptager Sagen med Opfordring til Parterne om at tilveiebringe de manglende Papirer. Men efter denne nye Lov kan Retten gjenoptage Sagen efter eget Skjøn, efter eget Paafund, enten for at forhøre Parterne eller for at tilveiebringe nye Oplysninger. Jeg tillader mig at rette det Spørgsmaal til den høitærede Minister, om ikke Modparten, naar en saadan Gjenoptagelse af Sagen finder Sted, har Lov til at komme og forlange Udsættelse for at tilveiebringe Modbeviser og stoffe de Oplysninger tilstede, som denne uventede Forhandling fra Rettens Side fremkalder? Jeg skulde tro; at det er en fuldstændig Nødvendighed, hvis Bøgtkaalen skal balancere lige i Rettens Haand for begge Parter — og det er jo Opgaven —